

Олександр Духнович

Підготувала
учениця 9 класу
Сасівської ЗОШ І–ІІ ст.
Іванова Яна

Духнович Олександр Васильович (24 квітня 1803, с. Тополя на Пряшівщині, Словаччина — 30 березня 1865, Пряшів) — греко-католицький священик, україноруський письменник, педагог, поет, культурний діяч. Писав язичієм; низка творів (переважно поезії та п'єси) написана народною мовою (закарпатські говори української мови).

Біографія

Олександр Духнович народився 24 квітня 1803 в селі Тополя, поблизу Снини. Батьками його були уніатський священник Василь Дмитрович Духнович і Марія Іванівна, в дівоцтві Гербер. За сімейним переказом, який Олександр Духновичу в дванадцятирічному віці розповів його дід, їх рід мав російське походження. Дід повідав Олександрові, що їх предок походив з Москви і мав прізвище Черкаський. Він був одним із ватажків Стрілецького бунту, після придушення якого йому вдалося втекти з кількома товаришами, серед яких були Гербер і Брилла. Через Польщу він відправився в Угорщину, де оселився в селі Тополя під Буковськими горами, назвавшись Духновичем. Там він став співаком місцевої дерев'яної церкви, а згодом був помічений місцевими священниками, які переконали його одружитися і стати ієреєм. Взявши у дружини дочку одного зі священників, попрямував в Мукачівський монастир, де був посвячений у ієреї і отримав парафію в селі Тополя, яка переходила до його нащадків.

Біографія

Незабаром після народження Духновичі переїхали в село Стакчин, де Олександр провів своє дитинство. Крім нього в сім'ї був ще один син і чотири дочки. У шість років Олександр почав вчитися грамоті, першим його вчителем став дядько, Дмитро Гербер, що навчав його з букваря, псалтиря та часослова. Олександр Духнович був старанним учнем, і навчання доставляло йому велику радість.

У дев'ять років Олександр Духнович продовжив навчання в Ужгородській школі, мадярською мовою. Юний Духнович піддавався глузуванням і знущанням, оскільки погано говорив по-мадярськи. Але незабаром він навчився мови так, що говорив нею не гірше ніж на своїй рідній говірці. Закінчивши навчання в Ужгороді в 1823 році, він ще два роки навчався в гімназії в Кошицях. Звідти він був переведений в Ужгородську семінарію, де вивчав богослов'я до 1827.

Біографія

Після закінчення семінарії був висвячений на священика і за пропозицією єпископа Тарковича направлений до Пряшівської консисторії, де вступив на службу в єпархіальну канцелярію, під начальство секретаря та єпархіального нотаріуса Василя Поповича, який згодом став Мукачівським єпископом. В 1830, не ужившись з єпископом Тарковичем, що мав важкий характер, Духнович залишив службу в Пряшеві й переїхав до Ужгорода, де влаштувався домашнім учителем сина піджупана Ужгородської столиці Стефана Петрова. Але життя в будинку цього великосвітського чиновника обтяжувало Духновича, і через два роки він прийняв рішення повернутися на службу в канцелярію. А вже в 1833у його призначили парохом у село Хмелева (тоді Комлоша або Комлошпатак), наступного року він був переведений в село Біловежу близько Бардейова. В 1838 О. Духновича призначили нотаріусом Ужгородської консисторії Мукачівської єпархії де він отримав доступ до багатих бібліотек, в яких містилося багато літератури російською мовою. Захоплення читанням послужило для нього стимулом до письменницької діяльності. Духнович займався вивченням історії рідного краю, богослов'я, драматургією, історією права, педагогікою, став складати вірші. У 1843 році був призначений каноніком в Пряшівський собор, де і служив до своєї смерті. У 1848 році він був призначений благочинним у Пряшеві.

Біографія

На старість у Духновича почала розвиватися водянка, і він сім місяців пролежав у ліжку. 18 (30) березня 1865 Олександр Духнович помер, причастившись перед смертю з рук єпископа Йосипа Гаганця.

←
Й.Гаганець

Літературно-просвітницька діяльність Духновича

Творити літературні тексти почав угорською і латиною. Відколи зорієнтувався на Росію, писав «язичієм». Він перейнявся ідеями освіти селян шляхом поширення російської літературної мови, яку вважав загальним надбанням всього російського народу, як в Російській імперії, так і в «Карпатській Русі». Літературна діяльність Духновича почалася в період його керівництва приходом в Біловежі. Там він почав вивчати церковнослов'янську і російську мови, збирати народні пісні. В 1847 він видав свою першу книгу — карпаторуський буквар під назвою *«Книжица читалная для начинающих»*.

Літературно-просвітницька діяльність Духновича

Літературну діяльність розпочав у 1829 р. Належав до так званих будителів. Прогресивне значення їх культурно-освітньої роботи дещо зменшується тим, що, протестуючи проти мадяризації русинів, вони ігнорували живу народну мову, писали здебільшого язичієм. Лише в окремих журналах най талановитіші з них, як О. Духнович, О. Павлович, зверталися до народної мови. Заснував 1850 р. у Пряшеві «*Литературное заведение*», навколо якого об'єдналися тодішні літературні сили, видав кілька альманахів та календарів, буквар «*Книжица читальная для начинающих*» (1847), підручник з географії, «*Историю Пряшевской епархии*» (Петроград, 1877), «*Истинную историю карпато-росов*» (Москва, 1914), був організатором і видавцем періодики.

Видавав російською мовою газету «*Церковная газета*» (1856–1857, Пешт), з 1858 р. — «*Церковный Вестник для русинов Австрийской державы*». Перша українська газета на Закарпатті (друкувалася язичієм) — «*Світ*» (1867–1871), але до її виходу в світ О. Духнович не дожив.

Літературно-просвітницька діяльність Духновича

О. Духнович — автор багатьох віршованих творів, двох п'єс «Добродетель превышает богатство» (1850), «Головний тарабанщик» (1863). Свої статті і вірші друкував у «Зорі Галицькій» (Львів), «Віснику» (Відень), «Церковній газеті» (Будапешт), «Слові» (Львів). Все, що написав народною мовою, є найкращим з його спадщини (поезії «Вручаніє», *Піснь простонародна*, «Голос радості», «Піснь земледільця весною», «Мирослав у Будині», «Жизнь русина», «Руський марш», «Послідня моя піснь», твори для дітей — «О ділах шкільських», «О спровованню дітей в школі», «Надгробноє вепру», «Жаба», «Муха» та числ. ін.). У більшості поетичних творів використовував характерний для української поезії ХІХ ст. коломийковий вірш. Народна мова (лемківський говір) переважає також у його п'єсах.

Літературно-просвітницька діяльність Духновича

В 1862 заснував у Пряшеві освітньо-допомогове товариство «Общество св. Йоанна Хрестителя».

Іван Франко називав його *«людиною, без сумніву, доброї волі і не малих здібностей, хоч і заплутаною у мовні та політичні доктрини»*.

Москвофільські погляди Духновича (що закарпатці, як і галичани, є частиною великого *«русского»* народу, нині відкинуті самою історією. Зате його гаряча переконаність, що обабіч Карпат живуть одні й ті самі люди, той самий народ — підтвердилася.

Дякую за увагу!